

Доценко Л.В.

<https://orcid.org/0000-0001-5004-0471>

Київський національний лінгвістичний університет

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖСОБИСТІСНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МОЛОДІ В УМОВАХ АКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Статтю присвячено комплексному соціально-психологічному аналізу особливостей трансформації міжособистісної комунікації молоді в умовах активного використання соціальних мереж. Актуальність дослідження зумовлена стрімким розвитком цифрових технологій, зростанням ролі онлайн-комунікації у повсякденному житті молоді та необхідністю осмислення її впливу на якість і характер міжособистісної взаємодії. Соціальні мережі виступають не лише засобом обміну інформацією, а й важливим простором соціалізації, самопрезентації та формування соціальних зв'язків, що зумовлює зміни у традиційних комунікативних практиках.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному вивченні особливостей трансформації міжособистісної комунікації молоді в умовах активного використання соціальних мереж. У процесі дослідження застосовано теоретичні методи (аналіз, порівняння, узагальнення та систематизація наукових джерел) та емпіричні методи соціально-психологічного дослідження, що дало змогу всебічно охарактеризувати сучасні тенденції комунікативної поведінки молоді.

У результаті встановлено, що активне використання молоддю соціальних мереж посилює емоційну спрямованість спілкування, водночас його вплив на формування комунікативних й організаторських здібностей залишається незначним. Це свідчить про те, що соціальні платформи ефективні для підтримання емоційних зв'язків, однак не завжди забезпечують умови для розвитку повноцінних комунікативних і лідерських навичок у реальному соціальному середовищі.

Встановлені зв'язки підкреслюють важливість розвитку цілеспрямованої комунікативної та емоційної компетентності молоді, а також необхідність використання соціальних мереж як ресурсу для формування емпатії, емоційної залученості та соціально значущих навичок. Водночас отримані результати актуалізують потребу у створенні освітніх і виховних програм, спрямованих на переведення онлайн-активності у продуктивне русло, що сприятиме розвитку повноцінних комунікативних і організаторських здібностей у реальному міжособистісному просторі.

Результати дослідження можуть бути використані у практиці психологічного консультування, соціально-психологічного супроводу молоді, а також у процесі розроблення програм формування ефективної міжособистісної комунікації в умовах цифрового середовища.

Ключові слова: міжособистісна комунікація, соціальні мережі, молодь, соціальна взаємодія, цифрове середовище.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується інтенсивно цифровізацією всіх сфер життєдіяльності, що зумовлює суттєві зміни у формах, змісті та механізмах міжособистісної комунікації. Соціальні мережі дедалі більше виступають провідним середовищем соціальної взаємодії молоді, визнаючи особливості встановлення, підтримання та розвитку міжособистісних контактів. Активне

використання цифрових платформ трансформує традиційні комунікативні практики, впливаючи на способи емоційного вираження, самопрезентації, формування соціальних зв'язків і сприймання інших.

Попри зростаючу кількість наукових досліджень, присвячених проблематиці онлан-комунікації, у сучасному соціально-психологічному дискурсі зберігається низка суперечностей щодо впливу

соціальних мереж на міжособистісну комунікацію молоді. З одного боку, соціальні мережі розширюють комунікативні можливості, сприяють підтриманню соціальних контактів та швидкому обміну інформацією. З іншого боку, дедалі частіше фіксуються тенденції до зниження глибини міжособистісних взаємин, поверховості емоційних контактів, переважання віртуальної взаємодії над безпосереднім спілкуванням, а також формування залежності від онлайн-схвалення.

Особливої актуальності набуває вивчення зазначеної проблеми у молодіжному середовищі, оскільки саме молодь є найбільш активною соціальною групою користувачів соціальних мереж і водночас перебуває на етапі інтенсивного особистісного та соціального становлення. Недостатня розробленість означеної проблеми зумовлює доцільність проведення даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, у яких розкриваються психологічні, соціальні та комунікативні аспекти міжособистісної взаємодії в умовах сучасного інформаційного суспільства. Зокрема, значущими для даного дослідження є напрацювання вітчизняних психологів, присвячені проблемам міжособистісної комунікації, представлені у роботах С.С. Володиморова [3] І.В. Холод та Т.М. Калініченко [6]. У цих дослідженнях міжособистісна комунікація розглядається як складний соціально-психологічний процес, що забезпечує обмін інформацією, емоціями та смислами між суб'єктами взаємодії.

Важливе місце у теоретичному підґрунті роботи займають наукові концепції, що аналізують вплив соціальних мереж та цифрового середовища на особистісний розвиток молоді. Зокрема, у працях І.С. Нохріної [5], Н.С. Малєєвої [4], А.О. Худолія [9] обґрунтовано, що соціальні мережі виступають потужним чинником соціалізації, самопрезентації та формування ідентичності, водночас змінюючи характер і якість міжособистісного спілкування.

Водночас зарубіжні дослідники М. Астуті, Р. Дефрі, Л. Новія [8], М.-Дж. Тьорп [11], С. Назар, Дж. Чаудхрі, С. Якуб, М. Маджід, М. Сабір [10], звертають увагу на те, що якість комунікації в онлайн-середовищі відрізняється від традиційної міжособистісної взаємодії. Наприклад, змінюються етичні та комунікативні аспекти взаємодії, спостерігається негативна кореляція між часом використання соцмереж та навичками

живого спілкування з друзями, сім'єю як серед підлітків так і у більш старшому віці.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному вивченні особливостей трансформації міжособистісної комунікації молоді в умовах активного використання соціальних мереж.

Виклад основного матеріалу. Міжособистісна комунікація виступає базовим компонентом соціальної взаємодії та реалізується через обмін повідомленнями між індивідами. В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій зазначений процес зазнав істотних трансформацій, що актуалізує потребу у переосмисленні традиційних теоретичних моделей комунікації та особливостей їх застосування у новітньому інформаційному середовищі. Проаналізуємо основні теоретичні підходи до розуміння міжособистісної комунікації.

Однією з фундаментальних класичних концепцій є модель комунікації, запропонована К. Шенноном і В. Вівером (1948), яка ґрунтується на ідеї передавання інформації. Згідно з цією моделлю, комунікація розглядається як лінійний процес, у межах якого повідомлення передається від джерела до реципієнта через певний канал зв'язку. Важливу роль у цій схемі відіграє поняття «шуму», що може спричинити викривлення інформації та знижувати ефективність комунікації. Водночас дана модель зосереджена переважно на технічних аспектах передавання повідомлень і майже не враховує соціально-психологічні характеристики взаємодії.

Подальший розвиток теорії комунікації зумовив появу інтерактивних моделей, сформованих у середині ХХ століття. Вони розглядають комунікацію не лише як односторонню передачу інформації, а як динамічний процес постійної взаємодії між відправником й отримувачем. Центральним елементом таких моделей є зворотний зв'язок, який забезпечує можливість корекції комунікативних актів у режимі реального часу. В умовах цифровізації інтерактивні підходи набувають особливої актуальності, оскільки Інтернет-середовище створює умови для миттєвого реагування та безперервного обміну повідомленнями [7].

Контекстуальна модель комунікації зосереджує увагу на впливі соціальних, культурних та історичних умов, у межах яких здійснюється процес спілкування. Такий підхід дає змогу глибше осмислити роль середовища та зовнішніх чинників у формуванні змісту та характеру комунікації. Використання цифрових технологій сприяє виникненню нових контекстів міжособистісної

взаємодії, зокрема віртуальних спільнот у Instagram, у яких норма та культура спілкування можуть суттєво відрізнятись від традиційних соціальних моделей [1].

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології докорінно трансформували характер міжособистісної взаємодії. Модель медіакомунікації акцентує увагу на ролі медіа у процесах сприйняття та передавання інформації. У цифровому середовищі цей підхід набуває нового значення, оскільки соціальні мережі та месенджери стали провідними каналами міжособистісної взаємодії.

Окрему увагу привертають моделі комунікації в соціальних мережах, які аналізують специфічні форми взаємодії, зокрема «лайки», «коментарі» та «репости». Такі інструменти істотно впливають на механізми сприйняття інформації та характер комунікативного обміну. Соціальні мережі надають можливість розвитку комунікативних гнучких навичок: вербального та невербального спілкування, самопрезентації, інтеркультурні навички спілкування і взаємодії, що відкриває нові перспективи для розвитку міжособистісної комунікації [2].

У цифровому просторі міжособистісна комунікація також значною мірою детермінується психологічними чинниками. Теорія соціальних мереж і віртуальних спільнот акцентує увагу на процесах самоідентифікації та конструювання особистісного образу в онлайн-середовищі [3].

Таким чином, цифрові технології істотно трансформують традиційні уявлення про міжособистісну комунікацію. Перехід від класичних лінійних моделей до більш складних інтерактивних і контекстуальних концепцій свідчить про

постійну еволюцію теорій комунікації відповідно до вимог сучасного суспільства. Це зумовлює необхідність розроблення нових теоретичних підходів та проведення емпіричних досліджень, здатних комплексно відобразити специфіку комунікаційних процесів у цифровому середовищі.

Дослідження впливу активного використання соціальних мереж на комунікативні та організаторські здібності, а також емоційну сферу молоді проводилося на базі Центру психологічного консультування Київського національного лінгвістичного університету. У дослідженні приймали участь 50 осіб віком від 18 до 35 років, які є користувачами таких соціальних мереж як: Facebook, Instagram, TikTok, Telegram.

Для діагностики емоційної складової міжособистісної комунікації молоді було використано «Опитувальник емоційної спрямованості особистості» Б.І. Додонова. (див. рис. 1).

Дослідження емоційної спрямованості молоді, яка активно використовує соціальні мережі, засвідчило переважання естетичної (22%), альтруїстичної (18%) та романтичної спрямованостей, що вказує на домінування соціально значущих, емоційно насичених переживань і орієнтацію молоді на міжособистісну взаємодію, емпатію та чутливість до емоційного й естетичного змісту спілкування. Комунікативна (8%), практична (12%), гностична (8%) і гедоністична (8%) спрямованості представлені на помірному рівні, що відображає поєднання орієнтації на міжособистісне спілкування з прагматичним підходом до взаємодії та інтересом до отримання нової інформації та позитивних емоцій. Такий розподіл свідчить про те, що для молоді важливими є не

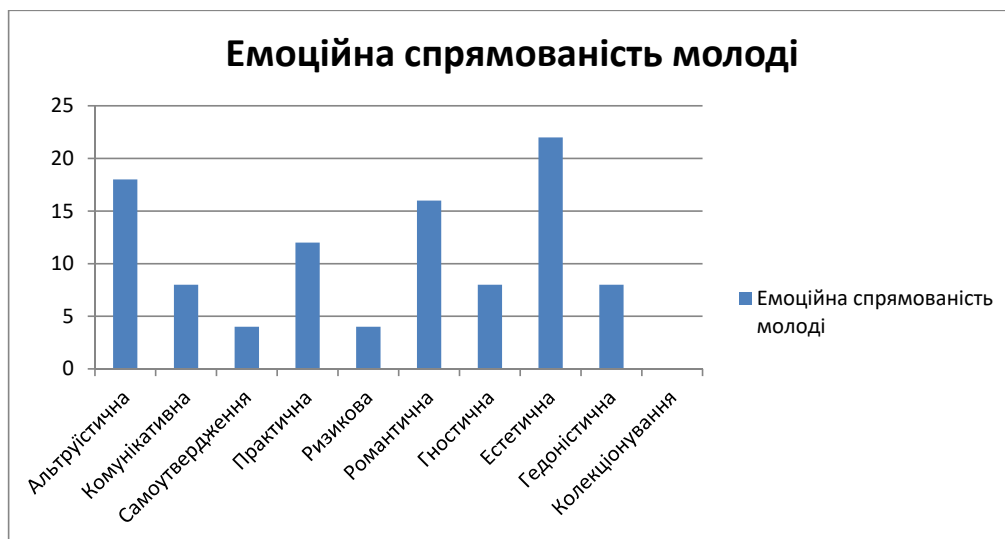

Рис. 1. Розподіл показників емоційної спрямованості молоді за методикою Б. Додонова (у %)

лише емоційні переживання, а й функціональні аспекти комунікації, зокрема досягнення конкретних цілей, пізнавальна активність і задоволення від процесу спілкування, що значною мірою реалізується через можливості соціальних мереж. Водночас менш вираженими виявилися спрямованість на самоутвердження (4%), ризикова (4%) та спрямованість на колекціонування, накопичення (0%), що може свідчити про відсутність домінуючої потреби у самоствердженні через змагання, ризик або матеріальне накопичення, а також про зниження значущості статусних і споживацьких мотивів у емоційній сфері молоді.

Аналіз рівнів емоційної спрямованості засвідчив домінування середнього рівня (48%), що характеризує більшість респондентів як таких, що мають сформовану, але недостатньо виражену емоційну залученість у процесі комунікації. Високий рівень емоційної спрямованості виявлено у 22% молоді, що свідчить про здатність до глибоких емоційних переживань, емпатійної взаємодії та емоційної відкритості. Водночас 30% респондентів продемонстрували низький рівень, що може вказувати на емоційну дистанційованість або труднощі у вираженні емоцій у міжособистісному спілкуванні.

З метою дослідження когнітивної складової міжособистісної комунікації молоді, а саме рівня розвитку комунікативних та організаційних здібностей молоді було використано методика «Оцінка комунікативних та організаційних здібностей (КОЗ)» В.В. Синявського та Б.О. Федоришина (див. рис. 2).

Результати дослідження свідчать про достатньо високий рівень сформованості комунікативних

і організаційних здібностей досліджуваної молоді. Зокрема, високий рівень комунікативних здібностей зафіксовано у 42% респондентів, що характеризує їх як відкритих до взаємодії, здатних ефективно встановлювати та підтримувати міжособистісні контакти, адекватно виражати власні думки та емоції.

Середній рівень комунікативних здібностей виявлено у 38% опитаних, що свідчить про наявність базових навичок спілкування, які, однак, можуть проявлятися ситуативно та потребують подальшого розвитку. Водночас 20% респондентів продемонстрували низький рівень комунікативних здібностей, що може вказувати на труднощі у встановленні контактів, невпевненість у спілкуванні або схильність до обмеженої соціальної взаємодії.

Аналіз організаційних здібностей показав аналогічну тенденцію. Високий рівень організаційних здібностей виявлено у 42% молоді, що свідчить про здатність до планування, координації спільної діяльності, прийняття рішень і відповідальності за організацію групових процесів. Середній рівень організаційних здібностей характерний для 40% респондентів, що відображає наявність потенціалу до організаторської діяльності, який реалізується залежно від умов та мотивації. Низький рівень організаційних здібностей зафіксовано у 18% опитаних, що може свідчити про труднощі в управлінні діяльністю, низьку ініціативність або потребу в зовнішньому керівництві.

Поряд із стандартизованими психодіагностичними методиками у дослідженні було використано авторську анкету, спрямовану на з'ясування особливостей користування молоддю соціальними

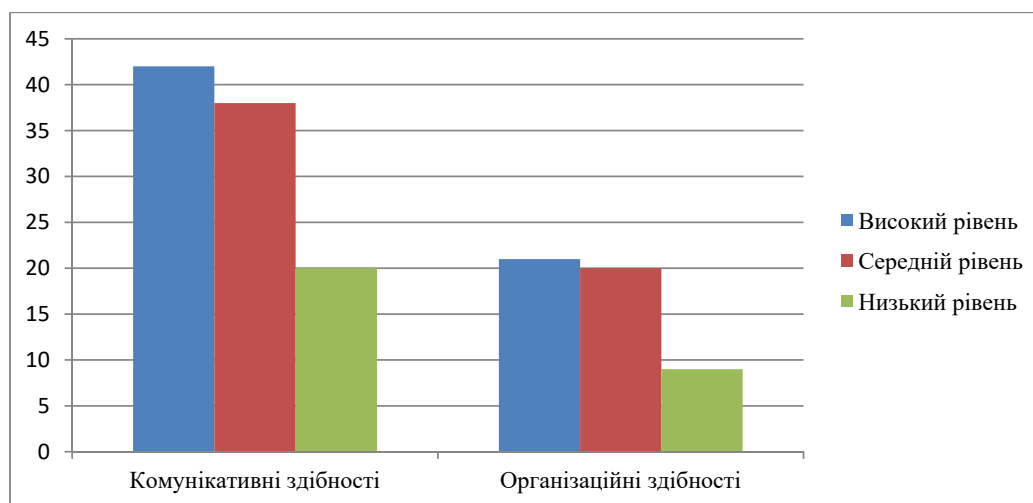

Рис. 2. Розподіл показників розвитку комунікативних та організаційних здібностей молоді за методикою В.В. Синявського та Б.О. Федоришина (у %)

мережами та обсягу часу, який вона приділяє онлан-комунікації. Отримані результати засвідчили високий рівень залученості респондентів до соціальних мереж: усі опитані (100%) є активними користувачами соціальних платформ, 10% респондентів витрачають на перебування у соцмережах менше 1 години на день, 70% - від 1 години до 4, а 20% - більше 4 годин щодня, що підтверджує значущу роль соціальних мереж у повсякденному житті.

Для виявлення взаємозв'язку між рівнем використання соціальних мереж та емоційним і когнітивним компонентами міжособистісної комунікації молоді нами був використаний кореляційний аналіз із використанням критерію Пірсона.

Установлений помірний позитивний кореляційний зв'язок між інтенсивністю використання соціальних мереж та рівнем емоційної спрямованості особистості ($r = 0,487$; $p \leq 0,05$). Це дає підстави припустити, що молодь, яка активно залучена до онлайн-комунікації, характеризується вищою емоційною включеністю у взаємодію із соціальним оточенням, що проявляється у підвищеній чутливості, емпатійності й емоційній відкритості.

Водночас кореляційний зв'язок між рівнем використання соціальних мереж та комунікативними здібностями молоді слабкий ($r = 0,152$; $p \leq 0,05$). Це свідчить про те, що активність у соціальних мережах лише незначною мірою пов'язана з розвитком комунікативних навичок, або цей вплив має опосередкований характер і залежить від змісту та форм онлайн-взаємодії.

Визначено, що кореляційний зв'язок між інтенсивністю користування соціальними мережами та організаторськими здібностями молоді є дуже слабким ($r = 0,109$; $p \leq 0,05$). Це дає підстави стверджувати, що часте використання

соціальних платформ практично не впливає на формування організаторських навичок, що, ймовірно, пов'язано з переважанням пасивних або розважальних форм онлан-активності, які не вимагають управління.

Встановлені зв'язки підкреслюють важливість розвитку цілеспрямованої комунікативної та емоційної компетентності молоді, а також необхідність використання соціальних мереж як ресурсу для формування емпатії, емоційної залученості та соціально значущих навичок. Водночас отримані результати актуалізують потребу у створенні освітніх і виховних програм, спрямованих на переведення онлайн-активності у продуктивне русло, що сприятиме розвитку повноцінних комунікативних і організаторських здібностей у реальному міжособистісному просторі.

Висновки. У результаті проведеного емпіричного дослідження встановлено, що активне використання соціальних мереж є невід'ємною складовою життєдіяльності сучасної молоді та суттєво впливає на трансформацію міжособистісної комунікації. Соціальні мережі сприяють підтриманню соціальних зв'язків і підвищенню емоційної залученості у спілкуванні, однак їхній вплив на розвиток комунікативних і організаторських здібностей має обмежений характер. Виявлено помірний позитивний зв'язок між інтенсивністю користування соціальними мережами та емоційною спрямованістю особистості, тоді як зв'язок із комунікативними та організаторськими здібностями є слабким або мінімальним. Отримані результати свідчать про амбівалентний характер впливу соціальних мереж і підкреслюють необхідність цілеспрямованого формування комунікативної, емоційної та соціальної компетентності молоді в умовах цифрового середовища.

Список літератури:

1. Асеева Ю.О. Кіберкомунікативна залежність від соціальної мережі Instagram як проблема сучасної молоді. *Габітус*. 2020. № 14. С. 152-157. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.14.24> (дата звернення: 20.01.2026).
2. Богдан Ж.Б. Теоретичне обґрунтування моделі гнучких навичок особистості сучасного фахівця. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2023. № 1. С. 20–30. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2023-1-3> (дата звернення: 20.01.2026).
3. Володимиров С.С. Міжособистісні комунікації в сучасному суспільстві. Сучасні управлінські та соціально-економічні аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання в умовах трансформації: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (10 листопада 2023). Одеса: Національний університет «Одеська політехніка». 2023. С. 177–179.
4. Малєєва Н.С. Комунікативні Інтернет-практики залежної від соціальних мереж молоді: автореф. дис. канд. псих. наук: 19.00.05. Київ. 2017. 22 с.
5. Нохріна І.С. Вплив соціальних мереж на соціальну успішність студентської молоді. *Соціальна робота та психологія: освіта і наука*. 2024. № 1. С. 46–53. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-1351/2024-1-7> (дата звернення: 20.01.2026).

6. Холод І.В., Калініченко Т.М. Вплив цифрових технологій на мовні норми та стилістику в умовах трансформації комунікації у нових медіа. *Вісник гуманітарних наук*. 2024. № 1. С. 123–127. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14065640> (дата звернення: 20.01.2026).
7. Холод О.М. Соціальні комунікації: тенденції розвитку. Київ: Інтерсервіс. 2025. 301 с.
8. Astuti M. W., Jefri R., Novia L. The Impacts of Social Media on the Youth's Interpersonal Communication. *Jurnal Humanipreneur*. 2023. №2 (1). DOI: <https://doi.org/10.53091/hum.v2i1.30> (дата звернення: 20.01.2026).
9. Khudoliy A. O. Online Social Networks as Means of Communication and Education of Modern Ukrainian Youth. *Education and Upbringing of Youth In New Realities: Perspectives and Challenges*. 2022. № 1. P. 39–56. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/9187/1/Online%20Social%20Networks.pdf>. (дата звернення: 20.01.2026).
10. Nazar S., Chaudhry J., Yaqoob S., Majid M., Sabir M. The Impact of Social Media on Interpersonal Communication Skills in Adolescents. *International Journal of Social Sciences Bulletin*. 2025. № 3(8). P. 946–957.
11. Turp M.-J. Social Media, Interpersonal Relations and the Objective Attitude. *Ethics and Information Technology*. 2020. № 22(3). P. 269–279.

Dotsenko L.V. FEATURES OF INTERPERSONAL COMMUNICATION TRANSFORMATION AMONG YOUTH IN THE CONTEXT OF ACTIVE SOCIAL MEDIA USE

The article is dedicated to a comprehensive socio-psychological analysis of the features of interpersonal communication transformation among youth in the context of active social media use. The relevance of the study is driven by the rapid development of digital technologies, the growing role of online communication in the daily lives of young people, and the need to understand its impact on the quality and nature of interpersonal interactions. Social networks serve not only as a means of information exchange but also as an important space for socialization, self-presentation, and the formation of social connections, which leads to changes in traditional communication practices.

The aim of the article is to theoretically substantiate and empirically study the features of interpersonal communication transformation among youth in the context of active social media use. The research employs theoretical methods (analysis, comparison, generalization, and systematization of scientific sources) and empirical methods of socio-psychological investigation, enabling a comprehensive characterization of current trends in youth communicative behavior.

The results indicate that active social media use by youth enhances the emotional orientation of communication, while its impact on the development of communicative and organizational skills remains minimal. This suggests that social platforms are effective for maintaining emotional connections but do not always provide conditions for the development of full-fledged communicative and leadership skills in real social environments.

The established connections emphasize the importance of developing purposeful communicative and emotional competence among youth, as well as the need to use social networks as a resource for fostering empathy, emotional engagement, and socially significant skills. At the same time, the results highlight the necessity of creating educational and developmental programs aimed at channeling online activity into a productive direction that promotes the development of full-fledged communicative and organizational abilities in real interpersonal settings.

The research results can be applied in psychological counseling practice, socio-psychological support for youth, as well as in the development of programs aimed at fostering effective interpersonal communication in digital environments.

Keywords: *interpersonal communication, social networks, youth, social interaction, digital environment.*

Дата першого надходження статті до видання: 20.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 14.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.05.2026